

ACTIEPLAN AAN TAFEL

Samen naar een beter, slimmer en efficiënter toezicht

ACTIEPLAN AAN TAFEL

Samen naar een beter, slimmer en efficiënter toezicht

Inhoud

1. Aanbod aan het kabinet	5
2. Toezicht kan beter én efficiënter	7
3. Beleidsmakers, toezichthouders en samenleving gaan samen aan tafel	13
4. Vuistregels voor maatschappelijke checks and balances	14
5. Vuistregels voor overheidstoezicht	17
Bijlage	21

1. Aanbod aan het kabinet

Dit is een aanbod van het bedrijfsleven aan het kabinet voor een gezamenlijk actieprogramma, gericht op een beter, slimmer en efficiënter toezicht.

Toezicht is noodzakelijk voor maatschappelijk vertrouwen...

Het bedrijfsleven onderschrijft het belang van de naleving van wet- en regelgeving ten behoeve van publieke belangen, en de rol van overheidstoezicht daarbij. Ondernemingen zijn in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor goede naleving. Overheidstoezicht heeft een belangrijke aanvullende rol om het maatschappelijk vertrouwen in producten, bedrijven en sectoren te versterken. Ook kan toezicht bijdragen aan een gelijk speelveld voor ondernemingen, door de ‘rotte appels’ eruit te halen. Tegelijk moeten we met elkaar erkennen dat incidenten altijd kunnen gebeuren, en het onmogelijk is om via regelgeving of toezicht alle risico's op voorhand volledig te beheersen. Wel kunnen we gezamenlijk werken aan continue verbetering.

... maar toezicht kan alleen effectief zijn wanneer overheid en bedrijfsleven beter op elkaar inspelen.

Vraagstukken rond toezicht worden nog te veel benaderd vanuit een eenzijdig perspectief op de overheid die ‘top down’ via regelgeving en toezicht maatschappelijke risico's volledig kan beheersen en controleren. Deze benadering die gebaseerd is op incidenten en de risico-regel-toezicht-reflex, leidt tot schijnzekerheden en een grote afstand tussen bedrijfsleven en overheid. In de uitvoeringspraktijk ligt de nadruk nog te vaak op afvinklijstjes en procedures, en niet op de werkelijke achterliggende risico's. De kloof tussen een bureaucratische werkelijkheid en de ondernemersrealiteit leidt ertoe dat regelgeving en toezicht vaak niet effectief zijn en zelfs hun doel voorbij kunnen schieten. Iedereen wordt geacht de wet te kennen, maar de realiteit is dat geen enkele burger of ondernemer alle gedetailleerde regels en aanpassingen daarin kan bijbenen. En waar dat wel getracht wordt, zijn kosten vaak onnodig hoog en werpen ze barrières op voor ondernemerschap. De realiteit is dat overheidstoezicht slecht één factor is, naast vele andere private en maatschappelijke checks and balances. Hoofdstuk 2 gaat nader in op deze knelpunten.

Het kabinet streeft naar minder toezichtlasten en meer gebruik van moderne ICT-middelen...

Het kabinet heeft zichzelf voorgenomen om de vormgeving van toezicht te herzien om met behoud van effectiviteit de toezichtlasten te verminderen.¹ Ook gaat het kabinet uit van vertrouwen, en wil zij niet in de reflex schieten om bij incidenten te reageren met nieuwe regelgeving. Daarbij wordt ook ingezet op het ‘e-proof’ maken van wet- en regelgeving, en het moderniseren van het toezicht door meer gebruik te maken van ICT-middelen.²

... en wil stelselmatig bezien wat de samenleving zelf kan bijdragen aan publieke opgaven.

Ons aanbod zal het kabinet aanspreken, want is geheel in lijn met de uitgangspunten in het Regeerakkoord en haar visie op de doe-democratie, waarover zij het volgende aangeeft: ‘De overheid zou in ieder geval stelselmatig en regelmatig moeten nagaan wat de samenleving zelf kan bijdragen aan publieke opgaven (loslaten) in plaats van klakkeloos zelf in de aanbodstand te schieten’.³

De WRR adviseert een sterke wisselwerking tussen publiek en privaat bij de inrichting van toezicht.

In lijn hiermee adviseert de WRR een governance-benadering van toezicht, om te bezien welke meerwaarde overheidstoezicht kan hebben. De WRR beveelt het kabinet daarom aan dat ‘het instellen,

---

¹ Regeerakkoord ‘Bruggen Slaan’, 29 oktober 2012, p. 10

² Tweede Kamer 2012-2013, 33400-XIII, nr. 60

³ De Doe-democratie, kabinetsnota ter stimulering van een vitale samenleving, 9 juli 2013, p. 16

vormgeven en beëindigen van overheidstoezicht gebaseerd moet zijn op een heldere analyse van de governance-structuur in een toezichtsdomein, inclusief bestaande checks and balances, maatschappelijke (veer)krachten en prikkelstructuren'.⁴ Volgens de WRR kan toezicht het niet alleen, en moet de overheid inzetten op een 'constructieve interactie' met bedrijven.

Met dit aanbod willen we de handschoen samen met het kabinet oppakken...

Dit is een aanbod van het bedrijfsleven aan het kabinet voor een gezamenlijk actieprogramma, gericht op een slimmer, effectiever en efficiënter toezicht. Een integrale aanpak, gebruik makend van de nieuwste middelen. Hierbij kunnen vuistregels voor overheidstoezicht én voor private checks and balances gebruikt worden. In hoofdstuk 4 en 5 doen wij een voorstel voor deze vuistregels over overheidstoezicht én voor private mechanismen. Op basis daarvan gaan publiek-private werkgroepen verschillende toezichtsdomeinen doorlichten en waar mogelijk verbeteren. Doel is om de publiek-private mix van instrumenten en prikkels verder te verbeteren. Hierbij worden relevante toezichthouders, beleidsdepartementen, medeoverheden en vertegenwoordiging van het bedrijfsleven betrokken. Een pragmatische aanpak, waarbij we beginnen met een aantal toezichtsdomeinen, en zo gestaag het gehele toezichtslandschap – zowel publiek als privaat – waar mogelijk slimmer, effectiever en efficiënter maken.

...om te komen tot een moderner toezicht dat niet alleen op papier maar ook in de praktijk werkt.

Deze aanpak moet ertoe leiden dat de ultieme doelstelling van toezicht véél beter gerealiseerd wordt: gerechtvaardigd maatschappelijk vertrouwen in sectoren, producten en bedrijven. Waarbij de toezichtslasten voor bedrijven die hun eigen verantwoordelijkheid nemen minimaal zijn. Op dat vlak is nog een wereld te winnen, zowel voor bedrijfsleven als overheid.

---

⁴ Toezien op publieke belangen, naar een verruimd perspectief op rijkstoezicht, WRR 2013, p. 150

2. Toezicht kan beter én efficiënter

Dé uitdaging bij de inrichting en vormgeving van toezicht is dat bedrijven die netjes wet- en regelgeving naleven zo min mogelijk nadeel ondervinden van overheidstoezicht, en tegelijkertijd de ‘rotte appels’ aangepakt worden om publieke belangen te beschermen en het maatschappelijk vertrouwen in een toezichtsdomein te vergroten. Een effectieve aanpak van de ‘kwaden’ mag er niet toe leiden dat de ‘goeden’ daar onnodig onder leiden. Het toezicht moet zo ingericht zijn dat burgers, omwonenden, consumenten en andere stakeholders beter kunnen vertrouwen op producten, bedrijven, sectoren. Het bedrijfsleven en de overheid hebben daar een eigen, maar ook gedeelde verantwoordelijkheid.

Veel toezichthouders hebben in meer of mindere mate een risicogerichte aanpak onderdeel gemaakt van hun strategie en trachten op basis van gerechtvaardigd vertrouwen toezicht in te vullen. Toch signaleren wij dat de toezichtspraktijk in veel sectoren en domeinen nog tekort schiet. De lasten van regelgeving en toezicht voor de ‘goede’ ondernemers zijn vaak onnodig hoog, en toezichtsactiviteiten leiden vaak tot meer maatschappelijk wantrouwen dan vertrouwen. Daarnaast is de keuze voor en inrichting van toezicht nog sterk gedreven door incidenten en onnodig gedetailleerde regelgeving die ook steeds weer wordt aangepast. Vertrekpunt van goed toezicht is daarom eenduidige, eenvoudige en toekomstvaste regelgeving.

1. Overheidstoezicht en private opties worden onvoldoende in samenhang gezien

De keuze voor overheidstoezicht en de inrichting daarvan (preventief of repressief, horizontaal of verticaal) is vaak onvoldoende afgestemd op maatschappelijke krachten en mogelijke private opties die bijdragen aan het naleven van regelgeving door bedrijven. Ook de WRR constateert dit. Bedrijven hebben vaak een eigen belang, eigen controlesysteem en vormen van intern toezicht om regelgeving na te leven. Daarnaast spreken consumenten, werknemers, omwonenden, bedrijven, verzekeraars, NGO's en andere maatschappelijke partijen elkaar in toenemende mate aan, wat versterkt wordt door de opkomst van de (social) media. Ook brancheorganisaties of bedrijven beschikken vaak over informatie die toezichthouders kunnen gebruiken. Opties voor overheidstoezicht en private opties zoals zelfregulering, (vrijwillige) certificering of geschillenbeslechting zouden communicerende vaten moeten zijn. Op dit moment wordt vaak nog te beperkt gekeken naar alleen overheidstoezicht als oplossing om publieke belangen en maatschappelijk vertrouwen te waarborgen. Dat leidt tot onnodige doublures en versterkt het wantrouwen.

Hoe moet het niet:

- Preventief (ex ante) overheidstoezicht is niet nodig in situaties waar eventuele overtredingen goed achteraf gecorrigeerd kunnen worden en ook andere maatschappelijke krachten een belangrijke rol spelen. Bijvoorbeeld op het vlak van privacyregelgeving of consumentenbescherming kan meer vertrouwd worden op private *checks and balances*.
- Certificering wordt gebruikt als invulling om aan wettelijke eisen te voldoen. Vervolgens wordt controle niet alleen door een certificerende instelling, maar ook door de toezichthouder verricht, met dubbele lasten als gevolg.

Hoe kan het wel:

- APK-systeem voor de keuring van de veiligheid van personenauto's door gecertificeerde keurmeesters bij garagebedrijven, onder toezicht van de RDW.
- Er is geen verplicht toezicht op open zwemwater met strandwachten. Het goed voorlichten van publiek is voldoende, zodat bezoekers hun eigen verantwoordelijkheid kunnen nemen (zie advies Actal over toezicht op zwemwater).

2. Kloof tussen ondernemerspraktijk en regelgeving en -toezicht

De kloof tussen een dynamische wereld van ondernemers en die van abstracte en gedetailleerde overheidsregelgeving of certificering heeft nadelige gevolgen voor zowel de naleving van regels als de toezichtlasten voor bedrijven. Ondernemers en vaak ook toezichthouders zelf raken verstrikt in té veel en té complexe regels.

*'As you do not fight fire with fire, you do not fight complexity with complexity. Because complexity generates uncertainty, not risk, it requires a regulatory response grounded in simplicity, not complexity.'*⁵

De overheid moet niet de complexiteit van sectoren en markten proberen vast te leggen in gedetailleerde regels, zeker niet wanneer de dynamiek groot is waardoor regelgeving erg complex wordt en vaak moet worden aangepast. Dat geldt overigens ook voor certificeringseisen, die voor ondernemers tot vergelijkbare effecten kunnen leiden. Ondernemers doorgronden het woud aan regelgeving vaak nu al niet meer, waardoor zij – niet opzettelijk – de regels kunnen overtreden, terwijl hun intentie er niet op gericht is om publieke belangen te schaden. Belangrijke oorzaken zijn de vaak disproportioneel zware eisen (onder meer in verhouding tot het risico en de bedrijfsgrootte) en het feit dat er nog steeds veel nationale koppen zitten op Europese regels.

Een tweede effect van eenzijdig opgestelde gedetailleerde regelgeving is dat ondernemers ontmoedigd worden om zelf na te denken over het wegnemen van maatschappelijke risico's. Het vermogen om te innoveren wordt geschaad omdat de toezichthouder in detail voorschrijft wat bedrijven moeten doen. Dit leidt tot afvinkgedrag, tot schijnzekerheid en schaadte uiteindelijk publieke belangen. Beperkte deskundigheid over de praktijk, juridificering van processen en de neiging om vast te houden aan een papieren werkelijkheid, zijn oorzaken voor het terugvallen op afvinklijstjes. Onvoldoende deskundigheid kan ook leiden tot disproportionele hoge kosten of boetes die niet meer in verhouding staan tot het te beschermen belang. Zo kunnen regels en

---

⁵ The dog and the frisbee, Andrew G Haldane, Executive Director, Financial Stability and member of the Financial Policy Committee and Vasileios Madouros, Economist, Bank of England, 31 augustus 2012

publiek toezicht, maar ook certificering door ondernemers, hun doel voorbij schieten. Regels en toezicht zijn een middel, geen doel op zich.

Tegelijk is het vooral voor kleine en middelgrote ondernemers bijna onmogelijk om alle regelgeving na te leven, simpelweg omdat men niet weet wat van hen verwacht wordt. Met slimme ICT-hulpmiddelen, zoals regelhulpen, het Ondernemersplein en het Ondernemingsdossier, kunnen kleine en middelgrote ondernemers beter geïnformeerd worden over de praktische toepassing van regelgeving, zodat deze in de dagelijkse bedrijfsvoering gemakkelijker geïntegreerd kan worden.

Grote en middelgrote bedrijven hebben vaak eigen controlesystemen; toezichthouders zouden beter gebruik kunnen maken van deze bij bedrijven beschikbare informatie en systemen om dubbel werk te voorkomen. Sommige toezichthouders doen dat al via systeemtoezicht.

Hoe moet het niet:

- De AFM en DNB geven met eigen (pseudo)regelgeving zeer gedetailleerde invulling aan (open) wettelijke normen, die onnodig belemmerend zijn voor de financiële sector. De NZa maakt zelf de regels waarop zij moet toezien, die in de praktijk soms niet goed werkbaar zijn. Voor een toezichthouder die zelf regels heeft gemaakt – wat strijdig is met de trias politica – is het eenvoudiger te concluderen dat er sprake is van niet-naleving dan van onwerkbaar regelgeving.
- Voorbeelden waarbij toezichthouders vasthouden aan een papieren werkelijkheid. De verplichting voor een onderneming om een brandput te slaan, terwijl bij het bedrijf blussen met water – door de aard van de opgeslagen producten – onwenselijk is en zelfs gevaarlijk (zie advies Actal over metaalsector). Of de verplichting om een energiebesparingsmaatregel te treffen met 5 jaar terugverdientijd op een investering, wanneer een bedrijf vecht om te overleven en de ondernemer geen financiering kan krijgen.
- Streven naar 100% administratieve nauwkeurigheid. De NZa streeft bijvoorbeeld 100% rechtmatigheid na bij de controle op declaraties. Het gaat immers om premie- en belastinggeld. De kosten en inspanningen voor zorgverzekeraars en zorgaanbieders worden onevenredig groot, om strafrechtelijke consequenties te voorkomen. De remedie wordt dan net zo duur dan de kwaal, zo niet duurder.

Hoe kan het wel:

- Horizontaal en risico gestuurd toezicht, zoals bij de Belastingdienst en ILT in sommige sectoren succesvol toegepast, of het systeemtoezicht op de advocatuur via de Nederlandse orde van advocaten.
- Regelhulpen – digitale hulpmiddelen die ondernemers kunnen gebruiken om te weten wat bepaalde wetgeving voor hen betekent – laten zien dat een moderne aanpak van voorlichten met gebruikmaking van ICT-middelen leidt tot betere naleving en lagere toezichtskosten. Regelgeving wordt begrijpelijker voor ondernemers, wat de naleving bevordert. Een slimme (vrijwillige) koppeling van regelhulpen naar de toezichthouder – via het Ondernemingsdossier – kan ook de administratieve lasten van toezicht verlagen.
- In de logistieke sector zijn inspecties en controles mogelijk op natuurlijke rustmomenten in de keten; dat scheelt veel onnodige kosten (zie advies Actal over logistieke sector).
- Thematisch toezicht, waarbij de toezichthouder zich inzet in samenwerking met de branche om verbetering op een thema te realiseren.

3. Missie-gedreven toezicht kan maatschappelijk vertrouwen ondermijnen

Toeziethouders publiceren steeds vaker rapporten en persberichten over sectoren, ondernemingen of producten, terwijl er geen concrete overtredingen van regelgeving zijn geconstateerd waarbij een sanctie wordt opgelegd. Deze praktijk kan leiden tot onzekerheid voor het bedrijfsleven en onnodige imagoschade. Deze vorm van *missie-gedreven toezicht* buiten het nalevingstoezicht om kan niet alleen onnodig schadelijk zijn voor ondernemingen of sectoren die zich netjes aan de regels houden, het kan ook het maatschappelijk vertrouwen schaden. Het is begrijpelijk dat toezichthouders zichtbaar en transparant willen zijn, maar dat mag de effectiviteit van het toezicht en het maatschappelijk vertrouwen niet ondermijnen. Het 'beïnvloeden van gedrag van belanghebbenden en stimuleren van de rol van consumenten'⁶ mag niet zover gaan dat de toezichthouder zich gaat gedragen als NGO richting bedrijven. Toeziethouders die richting consumenten of andere derden een waardeoordeel geven over producten of bedrijven, zonder dat er wettelijke overtredingen zijn geconstateerd in een besluit dat openstaat voor bezwaar en beroep, gaan deze grens over. Toeziethouders moeten zich ook afvragen of transparantie van al hun activiteiten daadwerkelijk bijdraagt aan maatschappelijk vertrouwen. Knelpunt hierbij is dat ondernemers en sectoren geen goede rechtsbescherming hebben tegen *naming and shaming* activiteiten van toezichthouders die in de praktijk wel bestraffend werken, maar geen formele sanctie inhouden. Het op anonieme basis publiceren van uitkomsten van toezicht en aangeven van speerpunten van toezicht voor toekomstige acties kan wel bijdragen aan transparantie en naleving.

4. Toezicht is te versnipperd

Bedrijven hebben te maken met vele tientallen toezichthouders op verschillende schaalniveaus: lokaal, landelijk en Europees. De inrichting en de uitvoering van dit toezicht wordt nog onvoldoende gecoördineerd en afgestemd. Deze versnippering leidt tot onnodige stapeling of doublures van toezicht voor bedrijven, en soms zelfs tot tegenstrijdige eisen.

Hoe moet het niet:

- Voor het toezicht op de externe veiligheid bij de chemie zijn er drie verschillende toezichthouders, wat leidt tot tegenstrijdige voorschriften en onnodige kosten. Bundeling is nodig om het toezicht effectiever te maken én beter aan te sluiten op de ondernemerspraktijk.
- Bedrijven in sectoren als horeca, recreatie of de zorg hebben te maken met meer dan 10 verschillende toezichthouders, op onderwerpen met vaak beperkte risico's. Beter afstemming van controlebezoeken tussen toezichthouders voorkomt dat bedrijven onnodig vaak gecontroleerd worden, en kan het toezicht ook meer risicogericht maken.
- In de langdurende zorg krijgen vierhonderd gemeenten een toezichthoudende taak, op een domein waar nu gecentraliseerd op wordt toegezien.

Hoe kan het wel:

- Met Inspectieview – een virtueel dossier waarin inspecteurs informatie vinden over toezicht door andere toezichthouders – is een start gemaakt om toezicht tussen verschillende toezichthouders beter af te stemmen. Door afstemming krijgt de overheid beter inzicht in naleefgedrag, en kan de toezichthouder beter beoordelen wanneer inspectie nodig is of juist

---

⁶ Criteria voor goed toezicht, Visie Markttoezichthoudersberaad, 11 februari 2014

5. Bedrijven moeten steeds meer betalen voor toezichthouders

Bedrijven hebben niet alleen te maken met eigen kosten als gevolg van regelgeving en toezicht, maar moeten ook steeds vaker opdraaien voor de kosten die toezichthouders maken. In verschillende sectoren betalen bedrijven al een fors deel van de toezichtskosten, terwijl het toezicht wordt uitgevoerd ten behoeve van het algemeen belang. Mede onder druk van bezuinigingen lopen deze kosten nog verder op, in weerwil van het toetsingskader *Maat houden*, waaruit volgt dat preventief en repressief toezicht in beginsel uit algemene middelen bekostigd moet worden. Het doorrekenen van toezichtskosten leidt tot een verdere lastenverhoging voor ondernemers, bovenop de lasten die al voortkomen uit de regeldruk en het toezicht zelf. Ook verdwijnt met de directe bekostiging door bedrijven de budgettaire discipline voor het toezicht, waardoor overheidstoezicht onbelemmerd kan doorgroeien. Doorrekening van kosten leidt ertoe dat de ‘goeden’ moeten meebetalen aan het toezicht dat nodig is om de ‘kwaden’ tot de orde te roepen. Het alternatief, toezichtskosten in rekening brengen bij de alleen de ‘kwaden’ op basis van extra inspecties of sancties, heeft minstens zo grote bezwaren: dat geeft perverse prikkels aan toezichthouders om vooral activiteiten te ontwikkelen die geld opbrengen. Dit ondermijnt de onafhankelijkheid van het toezicht.

Hoe moet het niet:

- Recente besluitvorming rond de bekostiging van het financiële toezicht laat goed zien hoe het niet moet. De budgettaire discipline op de omvang van het financiële toezicht komt sterk onder druk, wanneer het bedrijfsleven moet opdraaien voor 100% van de toezichtskosten.
- Certificerende instellingen of overheidstoezichthouders worden soms betaald op basis van de tijd die wordt besteed aan een inspectie op de locatie. Daarmee is een business case voor slimmer toezicht op afstand (bijvoorbeeld Ondernemingsdossier) of meer op risico gericht nauwelijks interessant voor de certificerende instelling of toezichthouder. Zijn budget wordt daarmee immers beperkt.

Hoe kan het wel:

- Het kader ‘*Maat houden*’ geeft een basis voor besluitvorming over bekostiging van toezicht. Het uitgangspunt dat preventief en repressief toezicht niet doorberekend moeten worden omdat er sprake is van een algemeen belang is helder, en zou consequenter toegepast moeten worden.

6. Verplichte certificering en privaat toezicht brengt risico’s met zich mee.

Certificering wordt vaak geïntroduceerd met het idee dat overheidstoezicht een stapje terug kan doen en de totale lasten voor bedrijfsleven dalen, terwijl risico’s goed beheerst worden. Soms leidt het echter tot onnodige doublures in toezicht, en tot stijgende uitvoeringslasten. Daarnaast zijn of lijken certificerende partijen niet altijd geheel onafhankelijk, omdat ze commerciële belangen kunnen hebben bij de beoordeling van producten of processen. In specifieke gevallen kan de schijn ontstaan dat een private toezichthouder extra streng of juist minder streng is omdat commerciële belangen een rol spelen. Zeker bij een beperkt aantal certificerende partijen die commerciële belangen hebben kunnen de kosten van verplichte certificering hoog uitvallen, en kan de regeldruk voor bedrijven juist toenemen. Certificerende partijen zijn niet altijd uniform in hun uitvoering en beoordeling, wat de rechtszekerheid voor bedrijven kan schaden. Certificering is soms een ‘papieren exercitie’, waarbij onvoldoende aandacht is voor toezicht op de werkvloer bij de werkelijke processen of producten. Cruciaal is dat certificerende instanties onafhankelijk zijn, en inspecties onaangekondigd plaatsvinden.

Hoe moet het niet:

- In delen van het milieu- en brandveiligheidstoezicht worden de normen waaraan moet worden voldaan mede bepaald of beïnvloed door bedrijven die geld verdienen aan de activiteiten die nodig zijn om aan die normen te kunnen voldoen. Dit kan tot onnodig hoge lasten leiden voor ondernemers die aan deze eisen moeten voldoen. Zeker wanneer het gaat om verplichte certificering.

Hoe kan het wel:

- In delen van het toezicht op voedselveiligheid wordt gebruik gemaakt van certificering. Voor de agro- en voedingsmiddelenindustrie is een hoge kwaliteit van levensbelang, gelet op de exportpositie. Door dit eigen belang werkt certificering van het bedrijfsleven doorgaans goed. Wanneer het fout gaat moeten notoire overtreders bekend gemaakt worden.

3. Beleidsmakers, toezichthouders en bedrijfsleven gaan samen aan tafel

Naast toezicht door overheidsorganen, zijn er vele verschillende soorten maatschappelijke checks and balances, zoals afspraken tussen ondernemers, zelfregulering, geschillenbeslechting, vrijwillige en verplichte certificering, ketenaansprakelijkheid en aansprakelijkheidsrecht. Hierbij is het niet de overheid die ‘van boven’ toezicht houdt, maar zijn het burgers, bedrijven en andere stakeholders die elkaar aanspreken, al dan niet op basis van een wettelijk kader.

Wij stellen een aanpak voor om – in lijn met het advies van de WRR – maatschappelijke prikkelstructuren en overheidstoezicht beter op elkaar te laten aansluiten én om deze effectiever en efficiënter in te richten. Daarbij wordt gezien of en hoe vormen van zelfregulering, vrijwillige of verplichte certificering, laagdrempelige geschillenbeslechting (via geschillencommissie, burgerlijke rechter of bestuursorgaan) e.d. kunnen bijdragen aan de naleving van wettelijke normen voor het beheersen van maatschappelijke risico's. Risico's die overblijven, moeten gemitigeerd worden via efficiënte en risicogerichte inrichting van overheidstoezicht op de naleving door bedrijven, uitgaande van *high trust*.

Doel is niet om zoveel mogelijk toezicht te privatiseren. Doel is om te komen tot verbeteringen van het toezichtsarrangement, zowel publiek als privaat, zodat risico's beter beheerst worden, toezichtlasten voor bedrijven verlaagd worden en maatschappelijk vertrouwen toeneemt.

In deze aanpak gaan publiek-private werkgroepen het toezicht voor specifieke sectoren of toezichtsdomeinen doorlichten. In deze werkgroepen worden relevante toezichthouders, beleidsdepartementen, medeoverheden (indien van toepassing) en vertegenwoordiging van het bedrijfsleven betrokken. Dit in lijn met de wens van het kabinet om samenspel tussen beleid en toezicht te verbeteren, en het bedrijfsleven te betrekken bij goede toezichtarrangementen.⁷

Wij voorzien een pragmatische aanpak, waarbij we beginnen met een aantal toezichtdomeinen, en zo gestaag het gehele toezichtslandschap slimmer, effectiever en efficiënter maken. Hierbij wordt op praktische wijze gebruik gemaakt van de ideeën die ontwikkeld zijn door fellows van de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur (www.toezichtmatrix.nl).

Hieronder doen wij een voorstel voor een aantal vuistregels voor zowel de maatschappelijke checks and balances, als voor de inrichting van overheidstoezicht. Deze kunnen – waar van toepassing – gebruikt worden in de werkgroep.

---

⁷ Tweede Kamer, vergaderjaar 2013–2014, 33 822, nr. 3, Kabinetsreactie op WRR-rapport ‘toezien op publieke belangen’, p. 12

4. Vuistregels voor maatschappelijke checks and balances

Individuele afspraken tussen ondernemers

Ondernemers nemen eigen verantwoordelijkheid en maken vaak onderlinge afspraken over het nakomen van wettelijke eisen rond veiligheid en kwaliteit, en stellen mogelijk ook nog extra eisen waar zij dat nodig achten.

1. Afspraken tussen ondernemers dragen bij aan naleving van wet- en regelgeving

Individuele afspraken tussen ondernemers dragen bij aan het naleven van wet- en regelgeving of zelfs bovenwettelijke normen (uitgezonderd mededingingswetgeving). Het gaat dan bijvoorbeeld om klanten, toeleveranciers, opdrachtgevers of verzekeraars. Per sector of toezichtsdomein verschilt de mate waarin dit daadwerkelijk wordt benut. Er is capaciteit en expertise nodig om dergelijke afspraken te maken en elkaar ook aan die afspraken te houden.

Zelfregulering in sectoren

Er zijn veel vormen van zelfregulering, zoals vrijwillige certificering, convenanten met de overheid, arbocatalogi, gedragscodes of afspraken met NGO's. Zelfregulering kan zeer effectief en efficiënt zijn, omdat de regels en afspraken niet extern zijn opgelegd maar zelf zijn opgesteld en onderschreven. Hiervoor moet zelfregulering wel aan een aantal spelregels voldoen:

2. Afspraken zijn realistisch en worden gemaakt door partijen die ze kunnen uitvoeren

De inhoud van de afspraken moet voldoende ambitieus zijn, realistisch haalbaar, proportioneel (think small first) en wanneer mogelijk binnen een bepaald af te spreken tijdspad. Tegelijk moeten de partijen die nodig zijn om de afspraken te realiseren deze ook onderschrijven. Bescherming van bedrijfsgevoelige gegevens moet gewaarborgd zijn.

3. Transparante evaluatie en zelfreinigend vermogen

De voortgang van de realisatie van afspraken moet transparant geëvalueerd worden, indien nodig door een onafhankelijke partij. Ondernemingen of branches die deelnemen, maar afspraken toerekenbaar niet nakomen moeten daar ook de consequenties van voelen.

4. Geen belemmering concurrentie of aantasting rechtszekerheid

Het spreekt voor zich dat afspraken niet mogen leiden tot ongeoorloofde beperkingen van de mededinging. Het is daarom nodig dat de ACM desgevraagd ex ante een oordeel geeft over collectieve en/of sectorale vormen van zelfregulering. Dat verhoogt de rechtszekerheid.

Geschillenbeslechting

Er zijn verschillende vormen van geschilbeslechting die burgers en bedrijven in staat stelt om vermoedelijke overtreding van wet- en regelgeving of algemene voorwaarden aan de orde te stellen: geschillencommissies, toegang tot de burgerlijke rechter of soms ook bestuursrechtelijke geschillenbeslechting.

5. Onafhankelijke beoordeling

Beoordeling van geschillen moet altijd plaatsvinden door een onafhankelijk persoon of orgaan.

6. Proceskosten bij verliezende partij

Om te voorkomen dat onnodige proceskosten worden gemaakt, en geschillen te lichtvaardig worden voorgelegd, is het van belang dat de proceskosten bij de verliezende partij worden neergelegd.

7. Voorkomen van commerciële collectieve claimvehikels

Bij collectieve claims is van belang dat de individuele gedupeerden aanwijsbaar zijn en een claim alleen kan worden toegekend aan die individuen waarbij de schade of niet-naleving bewezen is. Indien de individuele gedupeerden in het gelijk gesteld worden ontvangen zij de schadevergoeding, bij verlies dragen zij ook het financiële risico (niet het commerciële claimvehikel).

Certificering

Ondernemers hebben te maken met verschillende vormen van (verplichte) certificering. Feitelijk is het overheidstoezicht hierbij (ten minste voor een deel) geprivatiseerd. Veel van de ‘vuistregels’ voor publieke toezichthouders (zie verder) gelden ook voor ‘private toezichthouders’, maar additioneel zijn de volgende spelregels van belang. Per saldo zal de toegevoegde waarde van certificering - een afweging van prijs, snelheid en gewenst niveau van kwaliteit – groter moeten zijn dan publiek toezicht, voordat tot verplichte certificering overgegaan kan worden. Daarbij moet invoering van certificering in totaal (publiek én privaat) tot netto minder toezichtlasten leiden.

8. Onafhankelijkheid en draagvlak

Bij (verplichte) certificering organiseert het bedrijfsleven zelf haar toezicht. Dit kan alleen effectief plaatsvinden als er voldoende draagvlak is bij de betreffende sector die onder toezicht staat. Een belangrijke factor daarbij is dat degene die certificaten beschikbaar stelt voldoende onafhankelijk is. Wanneer deze een financieel belang heeft bij maatregelen die nodig zijn om de vereisten uit de certificering na te leven, moeten voldoende waarborgen zijn ingebouwd om de onafhankelijkheid te garanderen. De certificerende instelling moet dus onafhankelijk zijn ten opzichte van de ondernemingen die onder toezicht staan én ten opzichte van het ‘verdienend bedrijfsleven’.

9. Hoge kwaliteit en uniformiteit

Om de kwaliteit te garanderen wijst de overheid doorgaans bij een verplichting certificerende instellingen aan, die geaccrediteerd zijn door de Raad van Accreditatie. De kwaliteit van het toezicht en uniformiteit moeten gewaarborgd zijn. Afhankelijk van de aard van de risico's, vindt niet aangekondigde steekproefsgewijze controle plaats van de werkelijke processen en/of producten. Onnodig hoge keuringsfrequenties worden voorkomen. De certificeringseisen zijn proportioneel, eenduidig en sluiten aan op de processen binnen de sector.

10. Verplichte certificering indien dit goedkoper en sneller is dan overheidstoezicht

Deze private vorm van toezicht moet aantoonbaar goedkoper en sneller zijn dan overheidstoezicht. Daarnaast moet het uiteraard voldoen aan de eisen van onafhankelijkheid, draagvlak, hoge kwaliteit en uniformiteit. Van belang is dat het aantal aanbieders van certificering voldoende is, zodat via marktwerking lagere kosten en hogere snelheid geborgd zijn. Het kan niet zo zijn dat de overheid verplichte certificering invoert als alternatief voor overheidstoezicht om daarmee een overheidsbezuiniging door te voeren.

Wettelijke ketenaansprakelijkheid

In sommige toezichtsdomeinen is sprake van wettelijke ketenaansprakelijkheid. Het effect is dat individuele ondernemers elkaar moeten controleren, op straffe van een boete of aansprakelijkheid.

11. Overweeg alternatieven voor wettelijke ketenaansprakelijkheid

Er zitten belangrijke nadelen aan de sterke versnippering van toezichtstaken door wettelijke ketenaansprakelijkheid. Het toezicht kan niet meer risicogericht uitgevoerd worden: elke ondernemer zal door de verplichting andere ondernemers moeten controleren, terwijl daar geen vergoeding tegenover staat. Dat leidt tot onnodig hoge administratieve lasten. Ook is het zeer de vraag of ondernemers de capaciteit en kennis hebben om dit ketentoezicht goed uit te voeren. Zeker wanneer het gaat om ondernemers uit een andere sector, of om mkb-ondernemers. Bovendien kan ketenverantwoordelijkheid leiden tot afschuifgedrag naar partijen in de keten die geen of weinig invloed hebben op het risico. Ten slotte zijn er grote uitvoeringsvraagstukken: hoe kan een ondernemer feitelijk controleren of aan de vereisten wordt voldaan? Door al deze bezwaren kunnen de nadelen van ketenaansprakelijkheid groter zijn dan de voordelen, terwijl alternatieven beschikbaar zijn. Indien er toch sprake is van een wettelijke ketenaansprakelijkheid, zullen deze nadelige effecten zoveel mogelijk gemitigeerd moeten worden.

5. Vuistregels voor overheidstoezicht

1. Duidelijke regelgeving als basis voor goed en onafhankelijk toezicht

Zeer open normen gecombineerd met strenge sancties leiden tot onevenredig veel macht bij toezichthouders en rechtsonzekerheid voor ondernemingen. Dit kan initiatieven van ondernemers voor nieuwe producten of dienstverlening onnodig in de kiem smoren. Tegelijkertijd leiden zeer gedetailleerde regels tot schijnzekerheid, onnodige toezichtslasten en een afvinkmentaliteit. Zeker wanneer toezichthouders gedetailleerde (pseudo)regels vaststellen, en vervolgens ook daar zelf toezicht op houden. De overheid moet de complexiteit van sectoren en markten niet proberen vast te leggen in regelgeving, zeker niet wanneer de dynamiek groot is. Complexiteit kun je niet succesvol met complexiteit bevechten.

Toezicht moet gebaseerd zijn op eenvoudige en duidelijke regels, waarvan het publieke belang helder is. Het primaat voor het vormen van beleid en regelgeving ligt bij de regering en de politiek; dat betekent grote terughoudendheid bij regelgevende bevoegdheid voor toezichthouders (ook pseudoregelgeving). Regelgeving moet proportioneel zijn in verhouding tot het risico en de bedrijfsgrootte (think small first) en nationale koppen op Europese wetgeving moeten achterwege blijven. Daarnaast geldt voor de uitvoering en wijze waarop bedrijven aan regelgeving kunnen voldoen, dat zij zelf zoveel mogelijk vrij zijn om dat in te vullen. Dat kan ook via zelfregulering en/of horizontaal toezicht. Ten behoeve van de rechtszekerheid geven toezichthouders desgevraagd aan of bepaalde invulling door een sector voldoet aan de regels.

Daar waar regelgeving (nog) onnodig complex is vanuit het perspectief van ondernemers, zouden wetgever, toezichthouder en bedrijfsleven gezamenlijk regelhulpen moeten ontwikkelen die ondernemers handelingsperspectief bieden bij de naleving. Dat leidt tot betere naleving en tot minder regeldruk.

2. Hoge kwaliteit toezicht: risicogericht, high trust, deskundig, dialoog

Toezichthouders moeten risicogericht werken en op basis van gerechtvaardigd vertrouwen. Dat betekent meer focus op de grootste maatschappelijke risico's en op ondernemers met een slechte nalevingshistorie of met beperkte interne of externe risicobeheersingssystemen. En tegelijk minder focus op kleinere risico's en 'betrouwbare nalevers'.⁸ Toezichthouders kunnen hierbij, in overleg met deskundigen uit de betreffende sector, gebruik maken van verschillende risicoklassen. Toezicht op basis van een vertrouwensbenadering leidt dan tot lagere toezichtslasten voor 'betrouwbare nalevers' en tot effectiever toezicht. Het legt de verantwoordelijkheid voor naleving in eerste instantie bij degene die daar het beste zicht op heeft, het bedrijf zelf. Ook deskundigheid en ervaring met de ondernemerspraktijk is nodig; dat stelt toezichthouders in staat om hoofd- en bijzaken te scheiden, niet te vervallen in afvinklijstjes en oog te houden voor de proportionaliteit en kosten van maatregelen. Daarbij moeten toezichthouders streng zijn waar het nodig is om publieke belangen te beschermen, maar ook flexibel als het gaat om de wijze waarop een onderneming dat doet. Deze aanpak vereist een goede samenwerking en dialoog tussen toezichthouder en betrokken bedrijfsleven. Hierbij kunnen toezichthouders nog beter inspelen op de informatie en kennis die brancheorganisaties hebben.

---

⁸ Regeldruk op maat – een aanpak voor verlichting van de regeldruk bij betrouwbare nalevers, Commissie vertrouwensbenadering bedrijven, januari 2013

3. Proportionaliteit boetes of andere sancties

Ondernemers die herhaaldelijk en opzettelijk de wet overtreden en daarmee het publieke belang ernstig schaden en het vertrouwen van de toezichthouder en de maatschappij schenden, moeten daarvoor ook streng aangepakt worden. Dat gaat samen met een vorm van toezicht die gebaseerd is op gerechtvaardigd vertrouwen. Wanneer toezichthouders bevoegdheden krijgen voor het opleggen van hoge boetes zal de wetgever wel duidelijk moeten aangeven onder welke condities de toezichthouder hoge boetes kan toepassen, en wanneer lagere boetes van toepassing zijn. De proportionaliteit van de sanctie moet niet geheel overgelaten worden aan de toezichthouder. Indien een overtreding zonder opzet, of met beperkte gevolgen, of eenmalig plaatsvindt, ligt in eerste instantie een waarschuwing of aanwijzing het meest voor de hand. Indien er toch een formele sanctie volgt, moet dat automatisch leiden tot een minder strenge sanctie, waarbij rekening gehouden wordt met de draagkracht van de onderneming. Ondernemers moeten daarbij niet afhankelijk zijn van de willekeur van de toezichthouder, die bijvoorbeeld al dan niet ‘een signaal’ wil afgeven.

4. Benut ICT-toepassingen voor betere naleving en lagere lasten

Toezichthouders moeten maximaal gebruik maken van bij ondernemingen beschikbare kennis en risicobeheersingssystemen. Ook moeten eenvoudige ICT-oplossingen voor informatie-uitwisseling over naleving, vergunningen, regelhulpen etc. meer en beter benut worden. Dat vermindert toezichtslasten, en verbetert de informatiepositie van toezichthouders die nodig is voor risicogericht toezicht. Belangrijke voorwaarde is wel dat toezicht plaatsvindt op basis van vertrouwen en risico, en niet op basis van de makkelijkste beschikbare informatie (de ondernemers die meewerken). Het digitaliseren van wet- en regelgeving zodat ondernemers met een paar eenvoudige stappen zien wat deze regels voor hém betekenen (regelhulpen), en de informatie-uitwisseling met toezichthouders over naleving of vergunningen (Ondernemingsdossier), leidt tot een sterke modernisering van het toezicht. Het biedt mkb-bedrijven concreet handelingsperspectief om regelgeving na te leven. Ook kunnen bedrijven (desgewenst) toezichthouders online en actueel inzicht in de stand van zaken geven, waardoor risicogericht toezicht makkelijker is in te richten en inspectiekosten kunnen dalen. Het is vanzelfsprekend dat de wetgever en toezichthouder – in overleg met het bedrijfsleven – verantwoordelijk zijn voor de ontwikkeling en actualisering van regelhulpen bij regelgeving van de overheid. Wetgever en toezichthouder moeten ook de inhoud en werking van regelhulpen onderschrijven, zodat ondernemers weten dat normaal gebruik van de regelhulp ook leidt tot juiste naleving.

5. Betere samenwerking tussen toezichthouders

Toezichthouders moeten beter samenwerken en met elkaar afstemming zoeken om toezichtslasten voor ondernemers beperkt te houden. Informatie uit één controle kan soms ook relevant zijn voor andere toezichthouders of certificerende partijen. Voorkomen moet worden dat bedrijven informatie telkens opnieuw, en ook telkens in een ander format moeten aanleveren. Daarvoor moet bijvoorbeeld flink geïnvesteerd worden in ICT-systemen, zoals het optimaliseren van het instrument Inspectieview en verbreding van het aantal gebruikers daarvan. In specifieke gevallen is (verdere) bundeling van toezichthouders gewenst, bijvoorbeeld bij het toezicht op de veiligheid in de chemische sector. Toezicht zal ook op het juiste schaalniveau moeten worden ingericht; dat kan regionaal, nationaal of Europees zijn. Een overlapping van toezicht zou niet moeten voorkomen. Dat kan door bundeling van toezichthouders, of door samenwerkingsafspraken tussen toezichthouders. Voor regionale toezichthouders kan landelijke coördinatie en inbreng van deskundigheid gewenst zijn, bijvoorbeeld via een onafhankelijk expertisecentrum waarin de overheid, toezichthouders en bedrijfsleven gezamenlijk adviseren over de uitleg van regelgeving in de praktijk. Zo worden kennis en expertise gebundeld en juridische procedures (bezwaar, beroep) voorkomen.

6. Toezichtskosten uit algemene middelen betalen

Conform het huidige kader *Maat houden*, worden preventief en repressief toezicht ten principale vanuit de algemene middelen betaald. Het toezicht dient immers een algemeen belang, en ondernemers hebben geen invloed op deze kosten. Uitzonderingen zijn aan strikte eisen gebonden. Een verdere uitbreiding van de huidige doorberekening van toezichtskosten wordt beschouwd als een ongewenste lastenverzwaring. De huidige doorberekening in een aantal sectoren moet teruggedraaid worden. Doorrekening is in ieder geval uitgesloten indien dit nadelige consequenties heeft voor de concurrentiepositie van ondernemers, leidt tot hogere nalevingslasten of perverse prikkels geeft aan toezichthouders bij de inrichting van het toezicht (meer toezicht, meer inkomsten) of de efficiency (wegvallen van budgetdiscipline). De kosten van de doorrekening moeten ook in verhouding staan tot de baten.

Waar toezichthouders nu al gefinancierd worden door degenen die onder toezicht staan, zal opnieuw bezien moeten worden of deze terecht onder de uitzondering op de hoofdregel vallen. In ieder geval zal de omvang van de financiering wettelijk begrensd moeten worden (geen open einde), waarbij de overheid ten minste een bepaald minimum percentage bijdraagt. Aanvullend zou een onafhankelijk orgaan als de Algemene Rekenkamer de doelmatigheid en doeltreffendheid van het toezicht periodiek moeten toetsen.

7. Toezicht gericht op risico's van niet-naleving, niet op een 'missie'

Het is goed dat toezichthouders bij hun activiteiten achterliggende publieke belangen voor ogen houden. Het gaat niet alleen om de wettelijke regels, maar ook om de achterliggende maatschappelijke risico's. De activiteiten van toezichthouders moeten echter wel beperkt worden tot die naleving en wettelijke eisen, en zich niet uitstrekken tot bovenwettelijke normen. Toezichthouders moeten bijvoorbeeld geen meningen publiceren over gedragingen van ondernemingen, of over producten, wanneer deze niet strijdig zijn met geldende wetgeving. Het op deze manier 'vergroten van de zelfmachtigheid van burgers' is geen rol voor toezichthouders, maar eerder voor NGO's. Dit leidt tot taakvervaging en daarmee rechtsonzekerheid voor ondernemers. Ook het in dit kader publiceren van steekproefsgewijze toezichtsinformatie van individuele bedrijven is ongewenst, behoudens spoedeisende risico's. Geanonimiseerde gegevens kunnen uiteraard wel gepubliceerd worden, zodat ondernemers kunnen leren van de fouten die door anderen gemaakt worden. Alle vormen van handhaving of publicaties van rapporten door toezichthouders moeten een duidelijke wettelijke basis hebben, en die wettelijke basis moet ook telkens door de toezichthouder gemeld worden.

Wanneer toezichthouders van mening zijn dat de bestaande regelgeving en maatschappelijke prikkelstructuren onvoldoende zijn voor de bescherming van bepaalde publieke belangen, kunnen zij hun adviezen uiteraard kenbaar maken richting bedrijfsleven en overheid. Het is dan uiteindelijk aan de politiek om de afweging te maken of meer of minder regelgeving en toezicht gewenst zijn, of dat eventuele knelpunten via zelfregulering aangepakt kunnen worden.

8. Naming and shaming mag niet leiden tot schade aan het vertrouwen

Wanneer een toezichthouder een overtreding van regelgeving constateert, is *naming en shaming* ongewenst, zeker wanneer het besluit nog niet onherroepelijk is. Het is immers goed mogelijk dat een besluit jaren later vernietigd wordt, terwijl de schade door *naming en shaming* dan al onomkeerbaar is toegebracht. Een ex ante rechterlijke toets moet kunnen plaatsvinden en bij het onterecht openbaar maken van informatie moet schade worden vergoed. Openbaarmaking van alle overtredingen, hoe klein ook, zou niet de standaard moeten worden. Het maatschappelijk

vertrouwen mag niet ten koste gaan van de op zich begrijpelijke wens van toezichthouders om overtreders publiekelijk bekend te maken.

9. Bescherm vertrouwelijke en concurrentiegevoelige gegevens

Toezichthouders beschikken over veel informatie, waaronder vertrouwelijke en commercieel gevoelige informatie van bedrijven of privacygevoelige gegevens van werknemers of klanten. Toezichthouders moeten op vertrouwelijke wijze omgaan met deze gegevens, de gegevens mogen alleen gebruikt worden voor het doel waarvoor ze zijn gevraagd, en vertrouwelijke informatie moet tijdig vernietigd worden.

10. Stel afkoelperiode in na incident

Incidenten kunnen nooit geheel worden uitgesloten. Direct na een incident moet een afkoelperiode worden ingesteld van minimaal 6 maanden, voordat beslissingen worden genomen voor een wijziging (aanscherping) van regelgeving of het toezicht.

Bijlage

Publieke toezichthouders

Markttoezichthouders	Overige landelijke toezichthouders
Autoriteit Consument & Markt (ACM)	Politie
Autoriteit Financiële Markten (AFM)	Belastingdienst
College bescherming persoonsgegevens (CBP)	Douane
Nederlandsche Bank (DNB)	Commissie Integraal Toezicht Terugkeer
Nederlandse Zorgautoriteit (NZa)	Koninklijke Marechaussee
Kansspelautoriteit	FIOD/ECD
	Buma/Stemra
Rijksinspecties	Sena (uitvoerend artiesten)
Agentschap Telecom	VIDEMA (vertoningsrechten video)
Erfgoedinspectie	Skal/CPE (Toezicht biologische producten)
Inspectie voor de Gezondheidszorg	De Nederlandse Emissie autoriteit
Inspectie jeugdzorg	Rijkswaterstaat
Inspectie Leefomgeving en Transport	Dienst Wegverkeer (RDW)
Inspectie van het Onderwijs	UWV
Inspectie SZW	Bureau Financieel Toezicht
Inspectie Veiligheid en Justitie	Centraal Fonds Volkshuisvesting
Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit	Centrale Commissie Mensgebonden Onderzoek
Staatstoezicht op de Mijnen	College Sanering Zorginstellingen
	College ter Beoordeling van Geneesmiddelen
Regionale toezichthouders	Commissariaat voor de Media
Provincie	Commissie gelijke Behandeling
Waterschap	COKZ
Veiligheidsregio's (brandweer)	Stichting Kwaliteitscentrum Examinering
Gemeentelijke gezondheidsdienst	Kwaliteit Controle Bureau
Gemeente - Milieu	NAK
Gemeente – Bouw en wonen	Landelijke Inspectie Dierenbescherming
Gemeente – Algemene plaatselijke verordening (APV)	Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding
RUD's	Verispect
	College van Toezicht Auteursrechten en naburige rechten
	Inspectiedienst Gezelschapsdieren
	IAEA/Euratom
	Airport Authority Schiphol
	(Zee)havenmeesters

Private keuringsinstanties (niet uitputtend)

Aboma + Keboma BV
AIB-Vincotte Nederland BV
Bureau Veritas Quality International BV
Det Norske Veritas Certification BV (DNV)
Energie Consult Holland BV
Intron Certificatie BV
KEMA Quality BV
Kiwa NV Certificatie en keuringen
KPMG Certification BV
KW2 BV Metingen en inspecties
Liftinstituut BV
Lloyd's Register Nederland BV
RWTUV Qualification Services
SGS Technische Inspecties BV
SKO Certificatie van vakbekwaamheid
Stichting Examenbureau Vervoer en Logistiek
Stichting Keuringsbureau Hout
Stichting Nationaal Duikcentrum Nederland
Stichting Nederlands Instituut voor Lastechniek
Stoomwezen BV
TNO Certification BV
Veturo BV
TUV Nederland QA BV
Keuren edelmetaal
Edelmetaal Waarborg Nederland
Waarborg Platina, Goud en Zilver Nva
Keuringsinstanties V & W
KEMA Quality BV
KEMA Rail Transport Certification
NedTrain Consulting
Railcert
Keuringsinstanties VWS
Keurmerkinstituut
MKB Certificatie BV
Inspectiedienst
RWTUV Qualification Services
SGS Industrial Services BV
Stichting Speelkeur
Keuringsinstanties pleziervaartuigen
Directeur Nederlands Keuringsinstituut voor Pleziervaartuigen
European Certification Bureau Nederland
Lloyd's Register of Shipping
Keuringsinstanties uitrusting zeeschepen
European Certification Bureau Nederland
Nippon Kaiji Kyokai
Telefication BV
Stichting Toetsing Verzekeraars
Keurmerk Klantgericht Verzekeren

VNO-NCW

Adres Postbus 93002
2509 AA Den Haag

Telefoon 070 349 03 49

E-mail informatie@vno-ncw.nl

Internet www.vno-ncw.nl

MKB-Nederland

Adres Postbus 93002
2509 AA Den Haag

Telefoon 070 349 09 09

E-mail bureau@mkb.nl

Internet www.mkb.nl

LTO Nederland

Adres Postbus 29773
2502 LT Den Haag

Telefoon 070 338 27 00

E-mail secretariaat@lto.nl

Internet www.lto.nl